

27. мај

# Царство небеско – Епика балканика

Народно позориште и Битеф театар Београд

# Kingdom of Heaven – Balkan Epic Poetry

The National Theatre and the Bitef Theatre Belgrade

Режија: ЈЕРНЕЈ ЛОРЕНЦИ  
Драматургија: МАТИЦ СТАРИНА  
Сценографија: БРАНКО ХОЈНИК  
Костимографија: БЕЛИНДА РАДУЛОВИЋ  
Композиторка: КАРМИНА ШИЛЕЦ  
Кореограф и асистент редитеља: ГРЕГОР ЛУШТЕК  
Сценски говор: ЉИЉАНА МРКИЋ ПОПОВИЋ

Улоге

ОЛГА ОДАНОВИЋ  
НАТАША НИНКОВИЋ  
НАДА ШАРГИН  
ХАНА СЕЛИМОВИЋ  
БРАНКО ЈЕРИНИЋ  
БОЈАН ЖИРОВИЋ  
МИЛУТИН МИЛОШЕВИЋ  
СЛАВЕН ДОШЛО

Представа траје 3 сата са паузом

Фото: Јелена Јанковић

Director: JERNEJ LORENCI  
Dramaturgy: MATIC STARINA  
Stage Design: BRANKO HOJNIK  
Costumes: BELINDA RADULOVIĆ  
Composer: KARMINA ŠILEC  
Choreographer and Assistant Director: GREGOR LUŠTEK  
Stage speech: LJILJANA MRKIĆ POPOVIĆ

Cast

OLGA ODANOVIĆ  
NATAŠA NINKOVIĆ  
NADA ŠARGIN  
HANA SELIMOVIĆ  
BRANKO JERINIĆ  
BOJAN ŽIROVIĆ  
MILUTIN MILOŠEVIĆ  
SLAVEN DOŠLO

Duration 3 hours with intermission

Photo: Jelena Janković

## Редитељ

**Опстали сте преко језика и песме  
Зашто сте се одлучили баш за српску  
епику?**

Пре свега, због моје љубави према древним причама и песмама, као првим документима наше цивилизације. Занимају ме теме, мотиви, дилеме, које су то патње и чежње, па и какве везе све то има са нама данас. Много је тога заједничког. У епици су ствари само мало суровије, непосредније, с мање лажи. А и страсти се мање крију. Фасцинира ме машта у причама и песмама, јер имагинација је највећа привилегија људског постојања. Српске песме су суперкомбинација историје с једне стране, и митологије с друге. Понекад чак и митоманије. Тај руб између историје и митоманије веома ми је занимљив, све оно архетипско, важно за нашу потребу причања приче.

**Цео Балкан је сличан простор, шта овдашње стваралаштво чини специфичним?**

Србија је због својих историјских околности настојала да се одржи преко језика и песме. То је феноменалан начин отпора: док причам и певам ја постојим! Колико год околности биле тешке, колико год се проливала крв, док певам - постојим. Праисконска, дивна потреба. Архетипске приче можемо наћи у свим традицијама света и то је оно најлепше, јер значи да постоји неки простор у нама у коме смо сви браћа и сестре. Начин на који жудимо, бојимо се, волимо и превише желимо.

**Које су теме у том широком пољу народног стваралаштва, посебно важне?**

Има их само неколико, све остало су варијације као и живот сам. Сви смо ми нека чудна Бахова fuga, са осећајем да смо посебни, другачији. Лично, свиђа ми се дикција епике. Дијалог и градња лика мање су ми занимљиви. Глумац у овој представи мање је улога, више приповедач. А приповедач у позоришном смислу је врло поштена позиција. Иначе, теме које су ми битне су оне архетипске: рађање зла, мржње, осветољубивости, чежње за љубављу и припадањем, туга... а можда највише прича као таква, потреба за причањем. Са причом постоји и моје сећање.

Разговор водила Вукица Стругар (*Вечерње новости*, 27. 8. 2017)



## Јернеј Лоренци

Рођен је 1973. у Марибору, Словенија. Режијом почиње да се бави још као средњошколац, у мариборском Мртвом гледалишту. Дипломира 1999. с поставком Софоклове *Антигоне* (1996). Године 1997. учествује у оснивању Позоришне школе Прве гимназије у Марибору. По завршетку студија, Лоренци почиње да режира у позориштима Словеније, Хрватске и Босне и Херцеговине.

Био је уметнички директор Местног гледалишта Птуј и освојио је низ државних и међународних признања. Године 2006. постаје асистент, а 2007. ванредни професор на одсеку за Позоришну и радио-режију Академије за позориште, радио, филм и телевизију у Љубљани. За свој редитељски рад добио је многе награде, укључујући Награду Позоришног фестивала у Марибору за најбољу представу (*Прочишћени* Сара Кејн, 2002, и *Полугела Локомојива*, 2012, обе у продукцији Државе Словенског народног гледалишта из Љубљане), Гран при Фестивала Златни лав у Умагу (за представу *Прочишћени*, Сара Кејн, 2002, СНГ Љубљана), Награду за најбољу представу фестивала Ex Ponto (*Чезња и смрт Силвије Плај*, 2003, Сарајевски ратни театар САРТР у копродукцији са Културним друштвом Б-51 из Љубљане, 2003), три награде Позоришног фестивала у Марибору за најбољег редитеља (*Еј о Гилгамешу*, 2006; адаптација Небојше Поп Тасића, СМГ, Есхилова *Оресција*, 2009, СНГ Љубљана, и *Олуја* Александра Николајевича Островског, 2012; МГЛ), награду „Златни смијех“ за најбољег редитеља на 35. Данима сатире у Загребу (2011), награду за најбољег редитеља на БИТЕФ-у у Београду, Прешернову награду (2014), *Полиџикину* награду за најбољег редитеља на 49. БИТЕФ-у (Хомерова *Илијада*, 2015, МГЛ, СНГ Љубљана и Цанкарјев дом), награду „Анђелко Штимац“ за најбољег редитеља на 23. Међународном фестивалу малих сцена у Ријеци (*Полугела Локомојива*, 2016, драма СНГ Љубљана) и „Златни лаворов вијенац“ на фестивалу МЕСС у Сарајеву (*Краљ Иби*, драма СНГ Љубљана).



## Критика

Узбудљиво, духовито, едукативно, очаравајуће, високог уметничког домета. Какав слалом кроз брзаке и теснаце како релације историја – човек – мит, тако и распона епског стиха до жаргона, па изнова и изнова. А све највећим делом само седећи у полукругу у првом делу и у другом око великог стола.

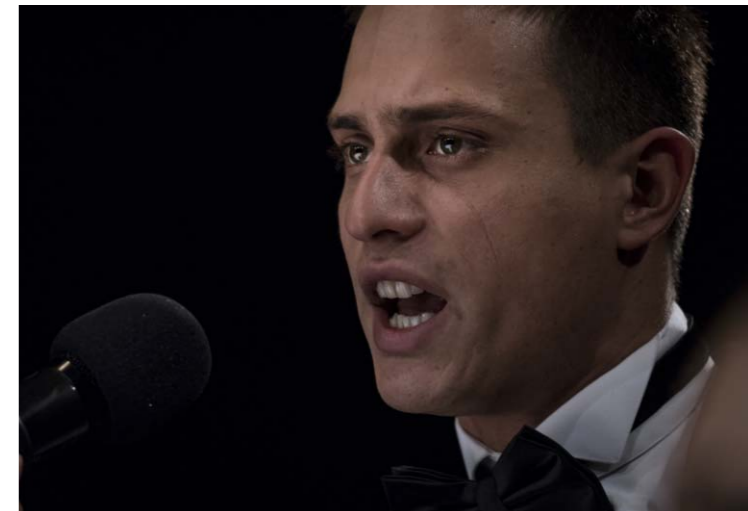
Поменимо тек неколико момената. Рецимо бриљантно казивање песме *Смрт мајке Југовића* (Олга Одановић) у неколико регистара на почетку представе, дирљиве и духовите искрене исказе глумца о њиховим првим сусретима са епском поезијом, дочаравање једног њиховог излета у Раваницу током проба, изванредно претапање и преплитање пријемчиво предочених пресудних историјских чињеница (рецимо о томе да је у Косовској бици било Срба уз Турке, и оних који нису Срби уз Лазара) са епским стиховима и разним, па и савременим виђењима. Једнако као крв и мач који одзвањају кроз читаво извођење, представу (као и живот) чине међуљудски односи, на пример међ властелом, интимом Лазара и Милице (одлични Бојан Жировић и Наташа Нинковић), Косовке девојке (убедљива Нада Шаргин)... Глумачки импресиван, потресан је а нимало патетичан ропец мајке над мртвих девет Југовића (изврсна Олга Одановић).

Музика има посебну улогу у *Царству небеском*. Као и језик; од епског стиха до жаргона, примерице, када очаравајући Милутин Милошевић као јунак у Косовском боју (у гаћама боксерицама) описујући шта му се догађало између осталог каже да је на њега насрнуо „буђави Турчин“, а он помислио „јоботе како ћу глупо да умрем...“.

У завршници представе са сцене се чује и Косовски бој из угла бројева. Затим, позоришно снажно преиспитивање шта се како и зашто збило са Лазаревим телом, а шта са Лазаревом главом после битке, четири верзије о Милошу Обилићу. Представа побуђује, како се касније неформално разговарало, и читав низ тема и дилема од тога шта би било да Лазар не изабра царство небеско, да га је Иван тачно обавестио о спремности турске војске, уместо што га је обмануо умањујући њену спремност, до тога откуд то да се и данас чини како негде изнад Теразија лете два врана гаврана са Косова равна.

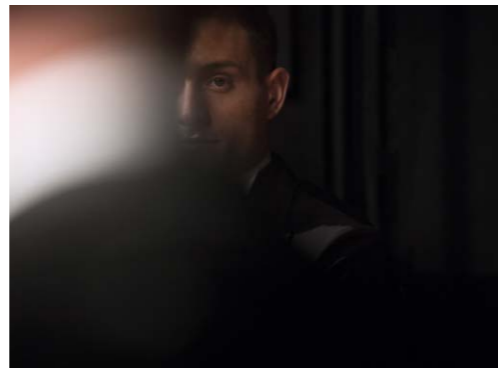
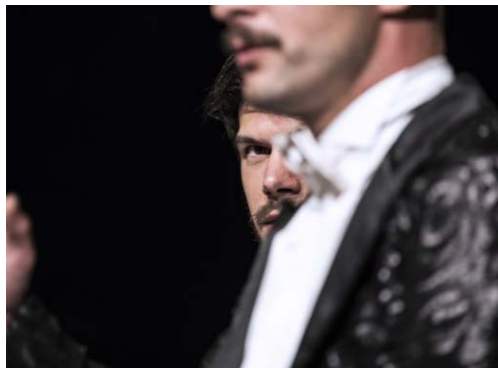
Татјана Њежић (*Блиц*, 28. 9. 2017)

*Царство небеско*, наслов представе Јернеја Лоренција у београдском Народном и Битефу, избором косовског циклуса за наратив, а затим и естетским поступком режије ослоњене на оркестрацију игре глумца



(нека врста позоришног реситала), јасно асоцира на врсту избора која је епски и трагички иманентна Србији и Србима, од кнеза Лазара па до сваке шуше која се на њу и данас позива. Први део, у Народном позоришту, замишљен је и остварен као скуп глумаца (Олга Одановић, Наташа Нинковић, Нада Шаргин, Хана Селимовић, Бранко Јеринић, Никола Вујовић, Бојан Жировић, Милутин Милошевић, Славен Дошло), свечано обучених и постепено распоређиваних око ликова за трпезом пред Косовским бојем. То значи да глумци наступају у име ликова, истворено играјући и сами себе, односно разговор путем којег сазнајемо како су везани за народну епску поезију, митове који су обликовали и данашњу свест у Србији. „Сви ми да се у со праметнемо, не би Турком ручка солили“... одзвања овим делом представе. Други важан мотив су и жене које губе своје мужеве који, опет, љубе крст и бране веру своју, „царство небеско“, више него ли живот земаљски. У другом делу представе, у Битеф театру, глумци су, поново мизансценски крајње сведено, ангажовани за микрофонима и клавирима, појачавајући глас националног заноса митских димензија, а заправо све више и више „деконструишући“ наратив у критичко и ироничко поигравање назначеним патосом и патетиком.

Као што је стилска фигура епске поезије понављање, тако и Лоренци неуморно понавља одређене мотиве, не рачунајући на могућност умора бар једног дела публике. А, ако представу посматрамо такође из њој иманентног, националног дискурса, чак и критичког, он понавља и мотиве поновљене безброј пута, не чинећи ништа ново да открије зашто



би се уопште и бавио овом врстом ангажмана, сем на плану у којем је најјаче изражено, и већ виђено у његовим ранијим представама, чак и на Битефу (*Библија, први љокуша*) - плану чисте естетске самодовољности.

Игор Бурић (*Дневник*, 28. 9. 2017)

## Царство небеско – митови у нама

Режијска концепција Јернија Лоренција спада у аутентичне, неконвенционалне, а толико пријемчиве и инспиративне, сасвим другачије. Осећа се толерантан приступ и поверење у раду са глумцима, који су у једном тренутку чак и из личног угла износили своје прве сусрете са еписким елементима, а то је најчешће било посредством казивања њихових бака и дека. У таквом наступу глумца, који ми је заличио на радионицу, посебно ми је била занимљива прича глумца Бранка Јеринића, чија је бака, углавном неписмена, знала на стотине стихова напамет и толико их дочаравала свом унуку, да их је сликовито запамтио за цео живот. На сцени не видимо много тога. Столице, микрофони и клавири. Музички елементи са духовним призвуком појачавају емоције и сценске ефекте у кључним моментима.

Када је глума у питању, имам утисак да су наши глумци константно одлични и можда и једина константа у београдском театру.

Никада пре нисам на овакав начин доживела смрт девет Југовића као када стихове казује Олга Одановић у улози Мајке Југовића, сва у црнини и сузама. То је она магија коју нам доноси позориште. Пред нас исплове слике и осећања замишљених особа, њихов живот, њихова бол, њихова трагедија. Мајка која не губи једно, двоје или троје деце, већ деведоро... Колико може једно срце да издржи док не препукне од бола? Никада пре нисам на овакав начин доживела Косовку девојку (Нада Шаргин), која, попут утваре у белој венчаници, лелече и јауче над раскомаданим јунацима...

Нити Царицу Милицу (Наташа Нинковић) када моли сваког од своје браће да остане и не оде у сигурну смрт. Када јој гавран доноси лоше

вести док сабласно чека на прозору... Или када не успева да пробуди свог Лазара (истакнута глума Бојана Жировића).

Осећај језе и тескобе у публици, која је у другом делу извођења била такорећи на сцени са глумцима, такође под светлима, што читав доживљај чини богатијим. Прелазак из једног простора у други за време извођења служи и да се направи психолошко измештање, да схватимо да се у међувремену догодио бој на Косову и да ће уследити емотивни климакс протагониста.

У другом делу извођења клавири окружују централну платформу на којој ће глумац Милутин Милошевић демонстрирати директну борбу са Турцима. Али не гласом косовског јунака, већ помало банализованим савременим говором. Неконвенционалан и слободан редитељски приступ оваквој улози, у којој су помешани елементи митског, али и савременог, отвара простор за постављање питања која најчешће не постављамо када су митови у питању. Латентни хумор у трагичним деловима, када јунак добија на стотине рана, али „рокање“ тек следи, отвара врата преиспитивању, слепој вери и конформизму према митовима који живе у нашем колективном идентитету.

Ана Тодоровић Радетић (*www.prevodioci*, 27. 9. 2017)



## Director

### Jernej Lorenci

Born in 1973 in Maribor, Slovenia, Jernej Lorenci started directing theatre performances as a secondary school student at the Dead Theatre Maribor. Following his graduation production of *Antigone* by Sophocles in 1996, he obtained his B. A. degree in 1999. In 1997, he co-founded the Maribor Grammar School Theatre School. After he completed his studies, he began gaining experience as a theatre director in Slovenian, Croatian and Bosnian theatres. He was the Artistic Director of the Ptuj City Theatre receiving numerous national and international awards. In 2006, he was appointed Assistant Professor, and in 2007 Associate Professor in the Department of Theatre and Radio Directing at the Academy of Theatre, Radio, Film and Television in Ljubljana. His national and international awards include: the Maribor Theatre Festival Award for best production (*S. Kane Cleansed*, 2002, and *The Crazy Locomotive*, 2012 - SNT Drama Ljubljana), Grand Prix at the Golden Lion Festival in Umag (*S. Kane Cleansed*, 2002, SNT Drama Ljubljana), the Best Production Award at the Ex Ponto Festival (*The Longing and Death of Sylvia Plath*, 2003, the Sarajevo War Theatre SARTR in co-production with the B-51 Society from Ljubljana, 2003), three Maribor Theatre Festival awards for best director (*The Epic of Gilgamesh*, 2006; text adaptation by Nebojša Pop Tasić, SMG, Aeschylus *Oresteia*, 2009, SNT Drama Ljubljana, and Alexander Nikolayevich Ostrovsky *The Storm*, 2012; MGL), the Golden Laughter Award for best director at the 35<sup>th</sup> Zagreb Days of Satire Festival (2011), the best director award at the Belgrade Theatre Festival BITEF, the national Prešeren Fund Award (2014), the *Politika* Newspaper Prize for best director, awarded at the 49<sup>th</sup> International Theatre Festival BITEF (Homer *The Iliad*, 2015; MGL, SNT Drama Ljubljana and Cankarjev dom), the Anđelko Štimac Award for best director at the 23<sup>rd</sup> International Small Scenes Festival in Rijeka (*The Crazy Locomotive*, 2016, SNT Drama Ljubljana) and the Golden Laurel Wreath for the best director at the 56<sup>th</sup> International Theatre Festival MESS Sarajevo (*Ubu the King*, SNT Drama Ljubljana).

## Reviews

Exciting, humorous, educational, enchanting, highly artistically accomplished. What a slalom ride through rapids and straits of both the history-man-myth relation and the span between epic verse and jargon, and over and over again. And all this is achieved mainly just by sitting in a semicircle in the first part and around a big table in the second.

Let's mention just a few moments. For example, the brilliant narration of the song *The Death of Mother Jugović* (Olga Odanović) in several registers at the beginning of the play, the moving and humorous stories of the actors about their first encounters with epic poetry, their account of the excursion they had taken to Ravanica during the rehearsals, the greatly accomplished blending and intertwining of the convincingly presented crucial historical facts

(let's say about the fact that there were Serbs alongside the Turks in Kosovo, and those who were not Serbs alongside Lazar) with epic verses and different views, contemporary ones included.

Music has a special place in *Kingdom of Heaven*. The same as language; from epic verse to jargon, for instance, when captivating Milutin Milošević as a hero in the Battle of Kosovo (in the boxer briefs), describing what happened to him, says, among other things, that he was assaulted by "a rotten Turk", and he thought to himself "What a fucking stupid way to die...".

At the finale of the play, we are told about the Battle of Kosovo in figures. This is followed by a powerful theatrically vivid re-examination of what, how and why happened with Lazar's body, and what with Lazar's head after the battle, and four versions of the story about Miloš Obilić. The play inspires, judging from an informal discussion afterwards, a whole series of topics and dilemmas about what would have happened had Lazar not chosen the kingdom of heaven, had Ivan correctly informed him about the readiness of the Turkish army instead of deceiving him by diminishing its readiness, and how come that, even today, there seem to be two ravens from Kosovo hovering somewhere above Terazije.

Tatjana Nježić (*Blic*, 28. 9. 2017)

*Kingdom of Heaven*, the title of the play by Jernej Lorenci in the Belgrade National Theatre and the BITEF Theatre, by the choice of the Kosovo Cycle as the narrative, and by the aesthetic direction process relying on the orchestration of the cast's play (a kind of a theatrical recital), clearly implies the kind of choices epically and tragically immanent to Serbia and the Serbs, from Prince Lazar to each and every person who invokes it even today. The first part, in the National Theatre, was conceived and accomplished as a meeting of actors (Olga Odanović, Nataša Ninković, Nada Šargin, Hana Selimović, Branko Jerinić, Nikola Vujović, Bojan Žirović, Milutin Milošević, Slaven Došlo), ceremonially dressed and gradually arranged around the characters at the table before the Battle of Kosovo. Thus, the actors act as the characters at the same time playing their own selves, i.e. acting out the conversation which reveals to us how they relate to the traditional epic poetry and the myths that have been shaping the public consciousness in Serbia to this day. The line "Even if we all turned to salt, we wouldn't be enough to make the Turkish lunch salty," resounds throughout this part of the play. Another significant motif is the women who lose their husbands who, for their part, put the cross and their faith's defence, "kingdom of heaven", before their earthly lives.

In the second part of the performance, in the BITEF Theatre, the actors, ultimately reduced in the sense of the *mise-en-scène* once again, are engaged in front of microphones and at pianos, amplifying the voice of the national zeal of mythical dimensions, while in fact, more and more "deconstructing" the narrative into a critical and ironic toying with the indicated pathos.

Igor Burić (*Dnevnik*, 28. 9. 2017)